

== Esimene ==

Ewangeliumi Sõjalaatsareti
Tallinna Abi-Komitee

aruanne

tema tegewuse kohta aastal 1914/15 suures
maailma sõjas

Tallinnas, 1915

Trükitud Aug. Mickwiß'i trükikojas.

S i f u.

Ewangeliumi Sõjalaatsareti ajalooft.

Petrogradist — Wilna.

Esimised haawatud.

Pildid hospitali elust.

Nutähed.

Fõulud hospitalis.

Liikuw hospital — lendarw kolonne.

Tuleproow.

Rahuheal leff sõjakära.

Sõbrade ja waenlaste wahel.

Fõulurõõm sõja liinis.

Elanikkude häda.

Üliwerine töö.

Mis tahab aruande raamatukene?

Annetajate nimefiri.

Ewangeliumi Sõjawäljalaatsaret on õiguse poolest kõigi Wenemaa ewangeliumi usuliste tööpõld. Temal on Wilnas sõjawäe hospital (250 woodiga), kosutuse laatsarettisi on tal Moskwas üks (90 woodiga) ja Petrogradis telne (21 woodiga), siis weel üks „Lendarw laatsaret“ 10 automobiliga, mis ikka wõtitluseltiinil töötab. Ewangeliumi Sõjawäljalaatsaret tarwitab ülespidamiseks umbes 20.000 rubla kuus; meie autohus on seda raha kokku korjata.

Raha ja andeid Ewangeliumi Sõjawäljalaatsareti tarwis wõtawad kõik meie Ew.-Luteruse koguduse õpetajad tänuga wastu ja Tallinnas ka linnadiakon M. Saar (Kentmanni uul. nr. 6.). Igale annetajale antakse ka meie esimene aruanne.

Tallinna Abikomitee ärirühatus asub Riiuüti uul. nr. 4, Tallinnas.

Rahasaadetusi tuleb saata Sõjawäljalaatsareti Tallinna Abikomitee laekahoidja nime peale: Г-ну Г. ВЕБЕРЪ, г. Ревель, Никольская № 20.

Ewangeliumi Sõjalaatsfareti ajalooft.

Minimal juwel tõusid rasked mustad pilved poliitikalises elus. Põnemusega ootasid kõik, mis need pilved peatsid tooma. Aitselt oli kange püselööb! Eks meil ole kõigil meeles, kudas üks sõna nagu wälk meie südamest läbi käis, see sõna: sõda. Sõda pani kõik liikuma. Telegraphi teel lendasid käjud ühele teisele poole. Meie Keisri Herra kutsus, ja meie wemad ja mehed, isad ja pojad, läksid ühamaad kaitsma wiimise weretilgani. Aga ta neid kes koju jäid kutsuti: armastuse tööle kutsuti neid, haawad parandama, häda wähendama. Armastuse tööle kutsujate hulgas oli üks heal, mis ewangeliumi usu rahwale küll oleks mõinud hästi tuttav olla: Ewangeliumi Sõjalaatsfaret. Ta mitmele oli ta tõesti wana kallis tuttav, ja kutsujate healt mõeti kuulda. Igaske kogudusesse saatis ta üleskutse lehti. See on wiist ka siin käes olnud. Kas ta sulle oli ka tuttav? Tänapäes aruandes epiteleb ta ennast sulle ülesti ja loodab, et ta sulle ka heats sõbraks jääb.

Mis on siis Ewangeliumi Sõjalaatsfaret?

See on üks ülemuse poolt kinnitatud jeltz, mis ühtlasi Weneriigi Punase Risti Seltsi osafond on. Ta asutati 11. aprillil 1877 meie riigi pealinnas, Türgi sõja ajal. Tema ülesanne on põhjuskirja järel: sõja ajal ühe sõjalaatsfaret haawatute tarwis üleweel pidada, ja peale sõja lõpetust langemud sõjameeste järelejäänud lapsi toetada. Kapitalli selleks ei olnud, aga asutajad teadsid, et Weneriigi ewangeliumi ujulistel on truu isamaa armastus ja elaw wendade armastus. Seepärast hakkasid nemad julgesti tööle. Kõrged riigiametnikud mõtsid sellest osa, nõnda oli esimene peakomitee juhataja Kõrge Keiserliku hoowi ametnik A. von Grote. Warsti jaadeti laatsfaret üle Balkani minema, esmalt kuulsa Tartu prohwešjori Dr. von Wahl'i juhatusel, kelle asemile pärast Dr. Selentoff Petrogradist astus. Wäikene oli tema siis praeguse seisuseadega wõrdeldes; 10-ne tuu joošul fulutati siis 115.000 rubla. Aga palju head on ta ka siis teinud, palju head ka pärast sõja lõpetust sõjameeste maestele lastele. Seltsi peakomitee töötab ju ka rahu ajal edasi. Mitmed meile hästi tuntud ja meist lugupeetud isikud on soojalt sellest tööst osa mõtnud, nagu kõikide juures kõigeparemas mälestuses seiswad Petrogradi Saani kiriku õpetajad Dr. J. Hurt ja R. Kallas. Iseäranis tuleb aga siin nimetada, kuulus Eestimaa poeg Keiserlik ihuarst Dr. G. v. Hirsch, kes Jaapani sõja ajal peakomitee eesotsas seisis. Selle

Meie Wilna hospitali sissekäit.

mehe mälestust peetakse Ewangeliumi Sõjalaatsaretis kallits. Tema mälestuseks kingitud kapitali intressidest saab ka meie praeguses Wilna sõjahospidalis üks ohwitserte palat üleval peetud.

Kui Jaapani sõda peale hakkas, siis püüdis Ewangeliumi Sõjalaatsaret ka jälle koha oma ülesandeid, mis tal sõja ajal on, täita. Seeord seati juba suurem hospital 150 woodiga sisse. Teda juhatas Dr. Schiemann Moskwaist üle Baikali järwe. Palju suuremad olid siis ka kulud, sest tee oli pikk ja kraami tuli kaugelt wadada. Ka pani ta seeord peale hospitali ka liitwa hospitali ehk lendawa kolonne töötama. 250.000 rubla sai Jaapani sõja ajal kulutatud, aga armastuse anded olid nii hiiglasuured olnud, et tubli kapital järele jäi, mille intressidest langenud sõjameeste waesed lapsed nii rohkesti abi said, et nende tänu küll kui üks õnnistuse jõgi meie Sõjalaatsareti peats katma. Iseäranis on meie Gestimaa kogudustel küll asja, meie Ewangeliumi Sõjalaatsareti tänada ja õnnistada. Sest peale Liwimaad ei ole ükski Weneriigi kubermang oma sõja waeste laste jaoks Sõjalaatsaretist nii palju abi saanud, kui just Gestimaa. Rohkem kui 100 Gestimaa last on abi saanud, rohkem kui neljas osa kõihest abisaajatest, oli Gestimaa. Lastate jooksul on Gestimaa waesed lapsed 23.667 rubla saanud. Ja kui palju Jaapani sõja ajal korjatud rahast oli Gestimaa tulumud? Aruame ütleb 2.252 rbl. 9 kop. Muudu maksa sõna: kes kaminaste külwab, see loikab kaminaste. Aga Ewangeliumi Sõjalaatsaret ei ole küsinud, kui palju meie oleme külvanud, ja on meid lastnu loitusest oja wõtta rohkel mõddul. Aga eks ta ole omalt poolt seeläbi rohkesti külvanud, ja eks ta wõi oodata, et meie nüüd näitame, et armastuse külw tänu wilja kannab.

Peale waeste laste eest hoolekandmist oli Sõjalaatsareti peakomiteel sõdade wahel ajal ka muud halastuse tööd. 1907 ja 1908 aastal oli mitmes Wenemaa jaos nälg. Jälle lendasid Sõjalaatsareti Seltsi üleskutsed pealinnast igasse ewangeliumi usku kogudusesse: ärka, uswend, armastuse tööle usuwenna heaks, kes hädas on. Ja palwet pandi tähele, ja tehti käed lahti, ja see kes meid oli üles kutsunud, wõis mitmele lauda katta ja nende häda wähendada.

Ja jälle hüüab ärataja heal: „Ärka uswend, tööle!“ Eks meie ei tea, kui hästi Sõjalaatsareti peakomitee armastuse tööd oskab korraldada. Maailma sõda on nüüd käes, hiiglasuured ülesanded on meie sõjawägedel, eks siis armastustöö tegijad pea omale ka juuri ülesandeid seadma. Eks ewangeliumi usulised pea iseäranis oma ohwimeelt üles näitama! Suurepäraline on siis seeord Ewangeliumi Sõjalaatsareti ettevõtte: üks juur hospital Wilnas, mis 200 woodi peale oli arvatud, aga warsti 300 woodini suurendati; üks hospital Moskwas kergemalt haawatute tarwis 80 woodiga, üks sellesamase otstarbega Petrogradis 20 woodiga, see on siis ülepea 400 woodit. Üle selle on siis weel liitwa hospital ehk lendaw kolonne, mis sõjalinnis seadetakse. Suurepäraline on töö. Aga seepärast peab ka palju küsi liikumas olema. Üks pea on alati mõtlemas, üks sulg alati kirjutamas, selle juure armastuse töö heaks. See on Petrogradi reformeeritud kiriku õpetaja Dr. E. Selberblomi oma. Juba Jaapani sõja ajal oli tema peakomitee asjatöömataja, ja ifka weel täidab ta seda tähtsat ülesandet. Ja kui osaw on tema sulg. Ta joonistab temaga unustamata liigutawaid piltisid haawatute hädast ja töötægijate waewarikkast ja ometi nii üliwäga rõõmustawast tööst. Selle aruande jutustused ja pildikesed on wõimalikult tema ja tohtrite kirjade järel ümber pandud. Tema äratava ja waimustawa töö tagajärjel on mitnes kohas abikomiteed asutatud, kes ühte oja Ewangeliumi Sõjalaatsareti tööst oma peale wõtawad. Nõnda on wäga elaw Moskwa abikomitee Moskwa hospitali ülespidamist üsna oma kanda wõtnud. Isegi Siberis on abikomitee, nimelt Irkutskis, ka Tsiiliis ja Kasaanis on osakonnad. 5. septembril asutati ka Riia linna abikomitee, mis koha äratava üleskutsuga wälja astus ja palju armastuse tööd haawatute heaks on teinud. Wiimaks 6. detsembril kinnitati ülemuse poolt ka Tallinna abikomitee. Selle abikomitee auwesimees on Gestimaa rüütlikomna peamees, presidendi ja abipresidentide kohuseid täidawad Gestimaa kindralsuperintendent D. Lemm,

Tallinna hõrjekomitee esimees E. Dehio ja Kaarli kiriku õpetaja A. Kapp; asjatöimetaja on hr. S. Eggers. Aga enne kui Tallinna abikomitee oli tööle hakanud, on Tallinnamaal ju mõnda äratamise tööd Sõjalaatsareti Seltsi heaks tehtud. Juba lõikusepüüaks ilmus Eestimaa õpetajate kulul eestikeelne lendleht punase ristiga, mis kogudusi kaastööle Ewangeliumi Sõjalaatsareti heaks üles kutsus. Lendleht on niist Ewangeliumi Sõjalaatsaretile juba mõnda sõpra meie maal võitnud, mõnda kes rohtem meie armastuse tööft tabaks kuulda. See pärast on Tallinna abikomitee ohtuستانud, seda raamatukest välja anda, mis meile teadaandmisi ja kirjeldusi Sõjalaatsareti tööft ja aruannet seniste Eestimaa koguduste annetuste üle toob. Loodame, et ta endisele sõpru rõõmustab ja uusi ka juure võidab. Tallinna komitee tahab Eestimaa kogudusi veel elavamale osavõtmisele üles kutsuda. Meie tänuvõlg, millest juba räägiti, nõuab tasumist. Ewangeliumi usuliste poolt suurepäraliselt sissepeatud töö peaks aega mööda iga ühe ewangeliumi usulise kiituseks ja rõõmuks saama. Ja lootus ei peta. Kaha ohvrid on ju rohkesti tulnud ja ka materjali anded on kofku kantud, sest ka meie abikomitee saadab pakkijid ja kingitusi sõjamõhjalale. Pakid võtab Tallinnas hr. Saar Ewangeliumi seltsimajas, Kentsmanni uul. nr. 6, vastu. Sealhomas käivad ka naised ja neiid koos ja õmblevad särkiid ja muud meie Sõjalaatsareti heaks. Palju käsi on siis juba liikumas, kaswagu nende arv veel, et piisavad saakiid kuuwatatud ja häda wähenдатud.

Petrogradist — Wilna.

Juuli kuu lõpul ja augusti hakul oli Sõjalaatsareti peakomiteel wäga palju tegemist. Kui palju oli tarwis muretsewa ühe täieliku hospitali jaoks, mis 300 haawatud wõib wastu wõtta, ja uuema teaduse nõudmisi täidab. Woodib kõige pejuga, täielik lõikuseruumi sissepeade, läbipaistew apparat, sidumise materjal, apteeki rohud; kes kõik seda wõib nimetada. Oli tarwis läbiväärtimisi pidada ülemusega, üleskutsesid kirjutada, trükkida, laiali jaata. Oli peaaesjalikult tarwis sündsaid isikuid tööle kutsuda. Peatohtriiga oli warsti kaup walmis; jellesse ametisse seati kuulus Moskwa lõikusetohter Dr. D. von Schiemann, kes juba Jaapani sõjas oma tublidust ja osawõitu laatsareti juhatuses oli üles näidanud. Ka muud 5 tohtrid, 5 arstiteaduse ülikooli õpilast, 24 halastajat õde, 20 sanitaari, hospitali asjaajaja ja tema abi olid pea leitud. Augusti kuu keskpäewades oli kõik arastõitmiseks walmis. Wähalik jumalagajätmise teenistus ühendab kõiki tegelasi ja sõpru 17. augustil Petrogradi Beetri kirikus. Kirik oli püsti täis. Wägew oli jumalaga jätmise juhtus. Aga veel sügawam liigutus wõttis kõikide südameses maad, kui Sõjalaatsareti töötegijad, tohtrid, halastajad õed, sanitaarid, ülepea kõik araminejad altari ette astusid, ennast püha õhtusöömaaga läbi tõhijele teele kinnitasid ja endid tööle pühitseda lastid. Võpuks saatis neid piiskop K. Treisfeldt Jakob'i wõitluse sõnaga teele: „Ma ei lafe sind mitte, kui ja mind ei õnnista“. Särghmisel õhtul, 18. augustil, sõitis Sõjalaatsareti rong Warshawi wakkaliski wälja; hulk sõpru oli kofku tulnud, kes neid filmaweeaga, õnnistusejoowidega ja palwetega saatsid.

20-mal augustil sõitis rong Wilna linna wakkalisse. Wilnasse oli meie Sõjalaatsaretile tööpõld määratud. Kõndral Dastkow joowitas neile ühe Greekdigeusefu preeftri seminari suured ruumid hospitali jaoks. Peale 500-aastane wana kloofter oma kolmeõrdse suure peamajaga sai nüüd hospitaliks. „Seminari walitus ootas meid alles 1-seks septembriks“, kirjutab ülemtohter Schiemann, „ja kohtus üsna ära, kui mete juba 10 päewa enne kloostri walitse hoowi nagu rohutirtsude parv täitsime. Kõhe hakkas äge tegewus, ja mina pean kõikidele, tohtritele, ülikooliõpilastele, õdedele ja sanitaaridele oma tänukiuust awalutama, sest juba kolme päewa pärast wõisin mina ülemusele teadustada: „Meie oleme haigete wastu-wõtmiseks walmis“. Sest tööft, mis nende kolme päewa jookkul walmis sai, nimetan mõnda. Meie oma tehnikameister pani traatid elektritule tarwis haigete

saalidesse; lõikamiseruum sai wärwitud, põrand linoleumiga kaetud; 300 moodikotti sai heintega kätetud, ja 600 peapadja mererohuga. Küll see oli hästi ilus pilt, kui õdede salt rõõmfaste juttu westes rohutihja sees istus ja padjasid täitis. Ka apteek on korras, röntgeni-kürede kamber ootab haigeid, kastid ja riidepakid on tühjendatud. Kui kindral Daghfon kuulda sai, et kõik walmis on, seadis tema õnnistamise jumalateenistust laupäewaks 23. augustikuu päewaks kell 4 peale lõunat. Sii päeval ilmus ta ise meerand tundi waratsem, küis kõik läbi, pani wäga imeks, et meie nii juure siseseadmise tööga 3 päewa jookkul olime walmis saanud; niisugust kiirust ei olla weel ette tulnud. Punase Risti peawalitjusele olla telegrafweeritud: „igast kiitusest kõrgem — *выше всякой похвалы!*“ Ka kindraliproua von Kennen-kampff oli tulnud; ta tõi sool-leiwaks shotoladi ja pabirossa. Ka tema awaldas täit rahulolemist.

Esimesed haawatud.

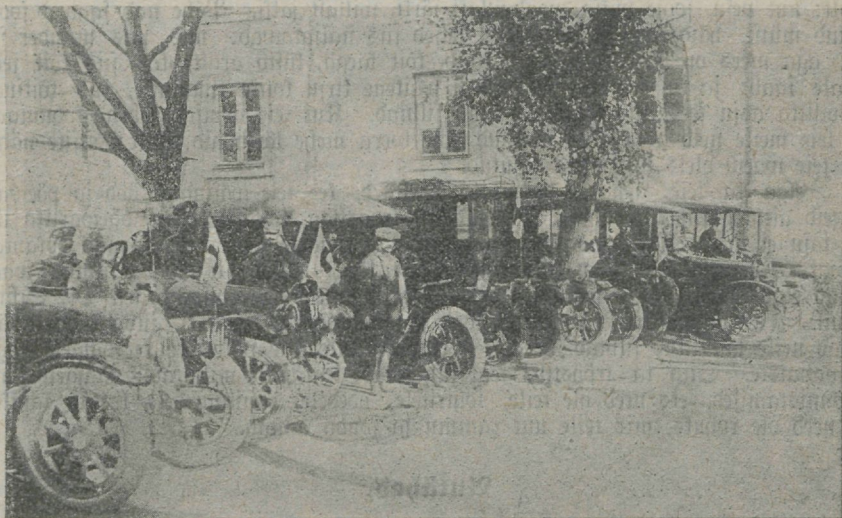
Mõned päewad seisis meie hospital tihi. Juba hakkas aeg igawaks minema; kuus päewa pidime ootama. Wiimaks 29. augustil õhtu poole on meie waihes hoowis käimist ja hüüdmist kuulda. Esimene haawatute transport. Neid tuuakse ja tuuakse ikka jälle läbi terve öö. Hospital ei ole wafaliski kangel. Wilna wafalisk on priitahhlikud kandjad, keftkooli-õppijad ja wanemad inimesed. Nad on kordamisi wafalisk walwamas, haawatute rongisid ootamas; nad kannawad kõiki haawatuid kanderaamidega hospitalidesse, mida Wilnas palju on. Ühed on paar wersta wafaliski eemal, ja haawatuid tuleb ju palju. Aga tublid priitahhlikud kannawad wafimata ja ettevaatlikult, et haige wõimalikult wähe põrutada saaks. Meie hospital on wafaliski ligi. Oma haleda koormaga tasa käies jõuawad kandjad weerand tunniga meile. Ja nõnda nad tulewad ja lähewad terve öö. Minule ja õdedele, kes minuga Jaapani sõjas olid, ei olnud see pilt wõdras. Aga mõne noore arsti, õe, sanitaari nagu löi walgeteks, kui neid waesid õhtuawad inimesi nende weristest rääbalates mähtmelest wälja koorma hakati. Suurem jagu oli raskestes haawatud, peaz, rinna-, kõhu- ja luuhaarwad. Haarwad on pahemad kui Mandshurias; nad olid ka jaolt juba pahaks läinud. Esimene haawatute transport on jõuuproov tervele hospitalile. Et mitmed meist sarnast tööd Jaapani sõjast hästi tundsid, siis olime kõik wõinud otstarbekohaselt korraldada, ja warsti töötasid kõik kokku, nagu oleksid nad tööga ju ammu harjunud.

Pildid hospitali elust.

Ku haigete transport tuleb, siis on see just, nagu käiks ätiline torm üle tasase mere. Kõik on liikumas, jooksmas, wastu wõtmas. Kandjad tulewad, panewad oma koorma lõikusetoa ette maha. Mõne minuti pärast on mees juba lõikamise laua peal; kloroform — unerohi — teeb oma heldet tööd; wähe rabeleb ihu weel wastu, nüüd aga wõib tööd hakata. Kuul on pealuu wigastanud, on peaauguse kilbusid ajanud. Kolm ehk neli neid saab pehmeist peaaugust wälja wõdetud. Siis saab haaw pestud, seotud. Kas kõik tööd kestis 10 minutit, ehk kauem? Ei tea, ajamäärus kaob niisugusel filmapilgul. Kõik on walmis, mees rasketes haawatute saali paigutatud. Tuuakse teist. Jälle peahaaw. Mähtmed üleni werised; ta ei saa rääkida, ei tea oma nime. Kuul on 2 wershoki pita remmi pealuu sisse ajanud, peaaugu wigastanud. Warsti on ka tema hästi seotud omas wõdis. Mis küll inimene wälja kannatada wõib! Kas lugeja usub, et mina 6 tunni pärast mõlemate haigete woodi juures olen istunud ja nendega rääkinud. Teine wastas mõistlikult küsimiste peale, tal näitas isegi soow olevat rääkida. Ta jutustas, et tal 2 wenda sõjas olla, ta rääkis omast naisest ja kodupaigast, seesama mees, kelle peaaugust mõne tunni eest luukillud olid wälja wõdetud. Ja teine tema kõrwal suitsetas juba pabirossi. Kas teie, wahwad, terweks saate? Haiguse järg tahab pärast

pahemaks minna! Seal ligidal on kolmas mees peahaavaga. Kui rõõmus ja erk olid sina, Peetja; kuidas vastajid ja elavalt, täis lootust küsimiste peale; kuidas maitstes toit. „Minult pea vähe walutab“, nii ütlesid sina. Aga järgmisel päeval rääkisid sina surmasti, ja ju nägu oli surma karva. Waene Peetja! Kas sa peafid veel elus olema? Seal jälle kantakse noort tšakarat! teda wiatse röntgeni-tiirede kambriisse, läbipaistwa apparati juurde. Sääreluu on katki, aga suuremat wiga ei ole. Ara tarda steppide poeg, sinust saab jälle ratsamees.

Kõik on valmis, kõik haawatud seotud, pestud, puhtas woodis, sündetud, joo-detud. Nüüd nad magavad. Siigaw fosutaw uni paneb kõik unustama. Lahingu hirmsad pildid, edasitormamine, kuulide ragin, suureüffide mürin, pommide plahwa-

Endawa kolonne automobili-part.

tamine, tikuwõitlus, kõik waob, kaob, kaugele, nagu ei oleks seda olnud. Uni, ja Jumala and! Wahel ohtawad unes tšakaresti, muidu on täis waisus — ja kodu palwetab ema, naine, laps.

Mõne aja pärast käime jälle hospitalist läbi, ühest palatist teise. Kui mitmesuguseid pilda näeme meie, kurbe ja rõõmsaid: siin räägib üks jampsiõnnu, seal teine õhtab walujasti; seal jälle westawad juba nalhajuttu ehk mängiwad doominot. Wiimaste hulgas on üks, kellel pool lõualuu granaati killu läbi on ära wiitnud. Aga ta on juba paranemas, nagu jälle inimlik. Ülemtohter on temale waleluu sisse pannud ja temale ka jälle inimliku suu valmis õmmelnud; see on küll vähe wäikeseks jäänud. Pole wiga, ütleb tohter, kui sa paraned, siis teen ma sulle suurema suu ja ilusamad huuled; keelt ja rääkimist ma sulle, waenefe, tagasi luua ei saa, sinna arsti kunst ei ulata. — Seal jälle on noor ohwitser; esimest korda teeb ta kartudega proowi, kas tema käta suudab; filmad läigiwad rõõmu pärast: esimesed jammud läksid korda. Aga sind, ja noor siberjat, kes ja kangel Siberi maalt oled tulnud, ijamaad kaitzma, sind ma elades ei unusta. Sinu ilusad, tumedad, kurwad filmad on alati minu waimusilma ees. Kuul on mõlemad jalad ära wiinud — üle põlwe; paremast käest on ainult põial alles; kuulmenahad on lõhki; aga palawit hakkab wähenema. „Tema jääb elusse“, ütles peaarst. — Jälle trehwame Peetjaga

loflu. Peetja on surma suust peafenud; nüüd ta istub, pliiats ja paber käes, rehkendab; ta on ammeti poolest kaubafell, nüüd ta katsub, kas ta endist tööd võib teha. Ta rehkendab, rehnung ei tule välja, kurdab: „всетаки не выходит!“ Pea on vist veel nii palju nõrk, et rehnungid ikka poolele jäävad. Waene Peetja, kes teab, kas ja veel leiti taha sünnid!

Täna saadetakse 30 haawatut edasi. Nad on nii palju paranenud, et neid mujale võib saata. Meie hospital on ju sõjanälja ligidal, on tarwis ruumi teha raskete haawatutele, feda tuuakse. Nende äraminek on ka huvitav. Esmalt tuuakse igaihele tema riided ja kraam wõsja, mis temal hospitalisje tulles oli. Ühel on feda palju, teisel wähe. Raskete haawatud on enamiste juba teel hospitaliriided selga saanud, neil siis ei ole saapaid ega sineli. Neile antakse foel meie poolt: uut pesu, sooje püksa, poolwillast särki, willast jalki. Wähe nad saawad sooja foetud mütsi, häid kingi jalga. Küll teised siis naljatawad: mis uus munder jul on; aga mees on hästi rõõmus, katsub kõik käega, küsib aralt, kas siis kõik feda omale saab; ja kui temale siis pealegi wäikene kirju kotike kingitakse, kus kõikugu tarwilikka asju sees, siis läigiwad tema filmad. Kui teie armjad sõbrad fodumaal, kes teie meile neid asju olete saatnud, ühe korra mehe läikwaid filmi wõiõsite näha, kõik teie waew oleks sajawõrra tasutaud.

Uga ka teie, armjad hospitali tegelased, kes teie wäsimata ööd ja päewad, haigeid aitate, kas kate abiga, kas südame troostiga, kas teie oma waewarikka tööd eesti taju ei saa? Meie astume hommiku ajal haigete jaali. Kõik näib ootamas olevat. Korraga käib nagu liikumine kõigist läbi. Ihud sirguwad, filmad waatawad elawamalt. Mis seal siis on? Tohtrid tulewad, eesõttas pearst Dr. Schiemann. Kas nad hirmu pärast sirguwad ja waatawad? Oh ei, juba kaugele läigiwad neile tänuiligid filmad wästu. Peatohtri tulemine palatisse on haigete nagu päewapaiste. Siin ta trööstib, seal julgustab, seal jälle naljatab. Haigete tänu ja õnnistamisjed, eks need ole teile, tohtritele, õdedele, sanitaaridele kalliks tasuks; eks need ole rohuts, mis teile uut rammu ja jõudu annab.

Autähed.

Ka autähiti jagatakse teile, tohtrid ja öed. Järgmine lugu seletab feda. Ühel päewal astub üks Siberi polgu polkownik, tugew särawate filmadega mees, uksest sisse. „Kui õnnelik olen mina, et ma oma wana tohtrit jälle näha saan! Kui feda tohtrit ja Ewangeliumi Sõjalaatsaretti ei oleks olnud, siis minust sõjameest ei oleks, ma oleksin ammu kuskil Mandshurias mulla all.“ Ta oli Jaapani sõjas noorena õrwitserina raskete haawatud. Sõjalaatsaretis oli tema abi saanud. Dr. Schiemann oli feda lõiganud, rawitsenud. Nüüd oli ta terve tugew mees. Siigutaw oli näha, kuidas ta oma endist tohtrit kallistas, tundis ta Mandshuria õdesid ära tundis ja teretas. Lahtudes tegi ta tohtriga järgmise kauba maha: „Kui mind jälle peats haawatama, siis on minu dentšital käst, et ta mind kuhugi teie mujale ei tohi wiia, kui aga Ewangeliumi Sõjalaatsaretisse“. Ööödi käed loflu, kaup oli walmis. Jumal tänatud, tänini pole veel tarwis olnud, kauba tingimist täita.

Nüüõugune südamlit tänuawalbus annab meie laatsaretile kõigeparemat tunnistust; need on tema autähed.

Jõulud hospitalis.

Meie hospitalil on ka päwi olnud, kus rõõm ja rahu kõik häda ja waewa ära wõiõsid. Nüüõugune päew oli jõuluts. Kui palju walmistati ja seati ju enne, salaja ja awalikult. Ja kui fodumaal jõulu kellad hüüõsid, siis säras ka meie hospitalis igas palatis wõgew kuusf, kindral B. kingitus, jõulu ehtes. Suured kingituste pakfide kogud näitafid, et fodufed sõbrad meie Sõjalaatsaretile ei ole unustanud.

Wõõrad ilmuvad, nende hulgas kindral J. ja Punase Risti Seltsi asemil. Nüüd astuvad kõik esmalt kõigesuuremasse palati. Seledas walguses hülgab suur jõulupu. Kõik tohtrid ja õed on koos. Neid teretab ilus segafoori laul. Meie kallid jõululaulud: „Püha õõ“ ja „Oh sa rõõmustaw“ kõlawad nii kalliste wenekeele sõnadega meie wastu. Siis saab iga soldat oma pakk. Aga neil ei ole esmalt aega kingitusi waadata. Nad waatawad aga ükssilmi ilusat jõulupuud ja kuulwad jõululaulusid. Ja nüüd lähewad kingituste jagajad ja lauljate selts ühest palatist teise, ja muudawad igalpool haigete maja taewa eesõueks. — Kingituste jagamine on mööbas. Meie käime veel kord saalidest läbi. Rõõmsa näoga on haawatud wõõrides. Terwemad koguvad ennast haigemate wõõride ümber. Üks näitab teisele oma kingitusi; nad katuwad maine asju, mis neile on soowitud. Igalpool rõõmus jutt ja rahu. Seal tulewad ühed terwemad, kes juba kõndida suudawad, kotikesed kättes, paluwad ja telliwad teiste käest suhkurt, pabirossi ja muud; mis jaoks? Kas nad on ilma jäänud? Ei ole. Aga nad mõtlewad oma wendade peale kes tules on. Meil on siin ijegi hea küll, wõtkem muist oma kingitud asjadest, saatkem neile kes sõjaliniis on. Etks ole! Armastus äratub armastust.

Teistest Wilna hospitalidest tuli palwe, kas meie ei saaks oma jõulupakkide rohkestest ka neile jagada. Palwet täiusime rõõmuga. Ewangeliumi Sõjalaatsaretile oli ülepea 5.000 pakki saadetud, iga paki wäärtus läbisistiku wiie rubla ümber. Nõnda on siis meie kodused sõbrad umbes 25.000 rubla eest jõulukingitusi muresenud. Jumal tagugu teile seda, kus teie uial olete, kas limas ehk külaz. Küll see armastus, mis teie meile olete üles näidanud, on wiist teie pühadele õiget läiki annud ülewelt.

Liituv hospital — lendaw kolonne.

„Homme saadetakse kindrali proua Wera Nikolajewna von Rennenkampff'i nimel ajutatud liituv hospital sõjaliniisse“. Selle teatega rõõmustas meid meie peaarst 3-mal oktoobil. Siis on ta juba walmis saanud, ja nii ruttu walmis saanud, meie rõõmuga ja waenarikka tööga ette walmistatud liituv hospital. Muud kui teele ja Jumala õnnistuses saattu sind.

Mõni meie hulgast ehk küsib: „Mis on liituv hospital? Etks hospital pea paigal seisma!“ Rahu ajal muidugi. Aga sõja ajal on kõik liitumas. Weetakse sõjamoona ja suurtükka, sõjawaäed liiguvad ühtelugu. Ka arsti abi peab igal pool ligi olema, ja ninelt just seal, kus wõitlus kõige kangem on. Põris hospitalid, kus haawatuid pikemat aega peetakse, on muidugi kindlates hoonetes, paarsada wersta sõjawäljalt eemal, nagu meie Sõjalaatsareti Wilnas olew hospital. Aga kohe lahinguwäljal peab arsti abi olema. Haawad, mis kohe on seotud, ei lähe nii pahaks, kui need, mis kaua aega sidumata on seisnud.

See abiandmine peab liituv olema. Täna on seda ühes kohas tarwis, homme paarkümmend wersta eemal. Temal peab wõimalus olema, haawatuid, kui nad kanderuumidega sidumiseplatšile on kantud, warsti edasi saata, kas hospitaliisse wõi raubtee walfalisse. Sellepärast on neil mitmesugusid sidumüüsid tarwis, nii hästi neidsugusid, mis tohtritele wõimaluse annawad, ruttu paigale jõuda ja tarwilikku sidumismaterjali kaasa wiia — selleks on automobiliid kõige jündsamad — kui aga neidsugusid, milledega haawatuid wõiks walfalitesse wiia. Selle otstarbe jaoks on Soome kaaritad wäga jündsaks tunnustatud, mis meie Sõjalaatsareti liituv hospital Jaapani sõjas tarwitas.

Et meie Ewangeliumi Sõjalaatsareti walitsus, ja iseäranis tema peaarst Dr. Schiemann liituv hospitali sisseseadet Jaapani sõjas hästi oli tundma õppinud, siis pandi neile ülemuse poolt soow ette, et nad ka praeguse sõja ajal ühe liituv hospitali sõjaliniisse saadaks. Punase Risti Seltsi juhatus lubas selle tarwis 11 automobili ühes nende sõnawõõridega ja 20 sanitaari. Kõik muu olgu Ewangeliumi Sõjalaatsareti poolt, iseäranis ka peaarst. Ja Sõjalaatsaret wõttis ette-

paneku vastu. Nutu telliti juba teatud Soome kaarikaid, paluti ülemuse poolt hobuseid. Üks suur vedrudega prahiwanter sai ka haawatute medamitsiks ostarbekohaselt ümbertöötatud, veel mõned muud sündsad pikad wantrid ja plaanitud Wilmas ostetud. Selles asjas näitas teine arst Dr. von Kennenkampff väga palju osavust, sest et ta rahua ajal ise põllupidaja on ja seeläbi hoostega ümberkäimist ja wantrite jettimist väga hästi tunneb. Sest nüüd oli esmalt tarwis poolnälginud hobuseid hästi jöwta ja harida, neid harjutada ja õpetada. Siis oli veel tarwis ühte asjatoimetajata otjida, kes toidufraami muretsemist nende teekäitudel oma peale wõtaks; sest nii suur feltz, umbes 50 inimest 20-ne hobusega tarwitab ometi moonu palju. Ka selleks leiti sündsat isikut. Umbes wienädalisse waenarikka töö järele oli 3-maks oktobriks kõik walmis. Palju head wõib meie liikuw hospital korda saata. 20 sanitaari korjavad haawatuid; 3 tohtrit ja 2 õde seomad neid. Umbes 80 haawatut mahuwad meie wantritesse. Umbes 50-ne jaoks ongi soojaid riideid ja tekkisid kaafas, et neid päewa otja pidada, kui lohe wõimalik ei ole neid ära saata. Wantriga meetakse ka kõik kaafa, et wõimalik oleks haawatutele warsti sooja suppi anda. Winge siis teele, meie tublid tohtrid, õed ja sanitaarid. Warjaku teid Jumal.

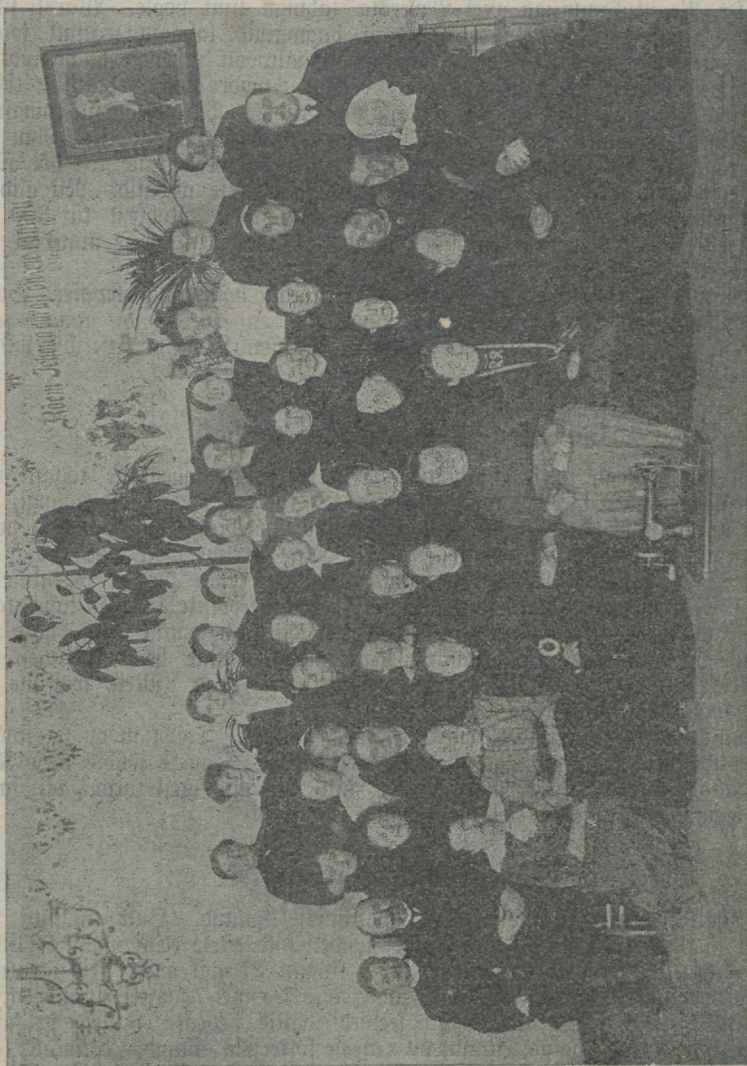
Tuleproow.

6. oktobril jõudsime meie raudteerongiga W. linna. Oli ilus päew. Meie jätsime hooste jaoks ostetud heinu ja suuremat kraami ühte wagunisse. Kõik muu ladusime wälja. Hobused olid rafendatud, automobilitid seisid pikas reas. Meie õlime peaaegu walmis, muud kui mõned partid olid alles wantritesse panemata. Ühtiselt kange mürin, siis wingumine õhus üsna ligidal, siis prahsutaw pauk ja hele tuluse teinepool raudteed. Meie arstid, kes enne sõjas oluud, waatawad asjast arusaades, teine teise peale. Sigemale ja ligemale tulewad kuulid. Selgub, et raudteejaama peale tulid antakse. Juba langewad mõned granaatide killud meie automobilitide wahle. Ei wõi parata: mis veel maas on, jäägu maha; antakse küll ära sõita. Heas korras lähewad automobilitid ja wantrid teele. Nad ei ole veel kaugale jõudnud, kui juba kats pommi nende parajasti mahajäetud seisukohal lõhkewad. Ära minnes näeme veel oma harjunud sõjameest, Dr. Kennenkampff'i, kes Aritas Buuride sõda ja Ahtas Jaapani sõda on läbi teinud; lühikene piip suus seisab ta hädaohhtikul kohal ja walmab mahajäänud kraami. Paari tunni pärast jõudis ka tema järele saadetud automobilitis ühes asjadega W. linna. Aga mõni pall oli küll täieste rikutud. Üks kast jõoginõudega oli täitsa purustatud. Muist toidufraami oli raudkillufest nii täis, et seda enam tarwitada ei wõi. Üks kast walmis lõigatud sidumise materjaliga oli pommi plahwatuse läbi Dr. Kennenkampff'i filmade ees umbes 80 samm läbi õhu lennanud, oli aga süski terve. See oli meie wastu-
wõtmine sõjawäljal.

Rahuheal tseft sõjakära.

Meie tublid sõjawäed olid waenlasi raske wõitluse järel L. linnast eemale tõrjunud, esimest korda nägime meie linna, mis wõitluse tallermaaks oli oluud. Atnaruudud olid enamaste purustatud. Wigastamata majasid oli wähe leida. Katoliku kiriku katusest oli granaat ilma lõhkemata läbi löönud. Ühel majal oli terve nurf maas. Kuhu pill iial trehwas, igalpool arahääwitamine. Korraga on orilaeal kuulda. Üsna selgeste kostab meie usulaulu wiis: „Meil tuleb abi Jumalast“, meie kõwadesse. Kust need healed tulewad? Waata, seal on wäikene kirik. Undishimulikult astume meie uksest sisse. Tuul puhub läbi purustatud aknaid, muidu on kõik nii rahulik: hallpea kister istub omas pingis, orilaeal täidab püha koda. Warsti astub ewangeliumi usu õpetaja kirikusse ja peab jumalateenistust. Täna on ju Keiserliku Majasteedi lese Keisri Proua Maarja Teodorowna sündimispäew. Eks ole rahuheal tseft sõjakära!

Waikest kirikust välja astudes saime kogu R. poole sõita, kus lahing oli peale hakanud. Meie sõidame suuretükkide mürina all tuleliini ligemale. Mitu polku läheb meist mööda, võitlusesse. Meeste näod on tõsised, aga meel julge.

Fot. Datar & Sundat, Tallinnas

Tallinna abikomitee nais-tõringsfond
Swangeliumi teltsimajas, Pentimanni uul. nr. 6.

Meie läheme edasi. Igalpool sõjapildid. Soldatid, suuretükkid, meowankrid kuulidega. Siin tuhats põlenud külavaremed, seal waesed elanikud, kes kõik oma wara on kaotanud. Tee ääres mõned soldatite rood. Neil on pikk tee ära käidud; nad puhkawad siin wähe, enne kui lahingusse lähewad, ja wõtawad einet, leiba ja pekki; pistawad ka piipu suhu. Aeg on ümber. Dhwitser komandab, julgustab lihitese äratava sõnaga. Rüüd kindla sammuga lahingu poole. Tublid poisid! Sumal warjatu teid.

Meil tuleb wähe oodata. Lahing on käimas. Ühes külas, mis kangel paistab, seisab waenlane. Seal lõhtewad meie pommid. Üks mürin ühtelugu. Terwe taewas tules.

Ei kesta kaua, juba tulewad esimesed haawatud. „Только что равили, Ваше Высокоблагородие!“ Meil oli sidumise paif parajasti walmis. Kuna teised seerwad, sõidame Dr. Kemmentampffiga weel 2 wersta lahingu liini poole. Warsti silmitseme postlude sanitaarisid, kes kanderäämidega haawatuid lahingu wäljalt toowad. Nemad on meie wantrifid kohe tähele pannud. Igaltpoolt tulewad haawatud. Ei mahu kõik meie wantridesse. Warsti sõidame esimest woori sidumiseplatfile. Esiotsja olid meie wantrid ainsad sõidunud haawatute tarwis. Pärast jõudsid linnast telituid weowantrid paigale. Polgu sidumise plats meie kõrwal lõpetas õhtu oma tööd, aga tagajärel tuli haawatuid palju, nii et meil ka weel peale kest böd siduda oli ja meie wantrid weel tella kaheni haawatuid wakkalisze wedasid. Nii olid nad sel päewal rohkem kui 12 tundi ilma wahetpidamatu tööl. Rohkem kui 300 haawatud oli selle aja sees meie käest läbi käinud. Aga meie sidumise materjal, mis seks korraks kaafas oli, sai ka peaaegu otsa.

Wiimistega läksime meie wakkalisze. Seal tuuakse haawatud ohwitser. Soldat, kes meie ligidal seisab, hakkab aga äkitselt nuuskuma: „Моего барина, милаго моего барина равили; мнѣ очень жаль!“ Kindel side ühendab Wene ohwitserid ja solbatid. Üks see ole ka rahuseal kest sõjakära.

Sõbrade ja waenlaste wahel.

Teist korda oleme meie L. linnas. Teist korda on waenlane tagasi aetud. Lahingu wäli on meie käes. Linnas leiame 30 raskest haawatud wangi, keda tarwis on uuesti siduda. Siis tulewad haawatud, lugemata hulk, omad ja waenlased. Warsti on meie majakene täis. Ohtu poole täidame weel ühe maja haawatutega. Seal lamab raskesti haawatud ohwitser, tema kõrwal waenlase wäe polkornik. Seal on teine wang, wabatahtline 17-aastane poisike, fidur ja kahwatanud. Mõlemad jalad on tal külma wõdetud. Meie solbadiatel oli temast wäga hale meel, ehk nad küll ise palju pidid kannatama. Nad andsid temale heast südamest oma leiba. Meie liitum kööl saatis ka siin wäga palju head. Meie wiisime kõik haawatuid sooja supiga kosutama.

Peaaegu oleksime wiimaks ometi hädasse jäänud. Toidu moon ja sidumise materjal olid ju lõppekorral, aga tööd oli weel palju. Ünneks jõudis meie Keisri Proua sanitaari rong L. linna. Ka meile anti kõik mis meil tarwis oli, ja uue julgusega tegime meie oma rasket tööd edasi.

Jõulurõõm sõjaliinis.

Ka jõulurõõmu on liitum hospital sõjaliinise kannud. Gult kingitusi, mida Petrogradi ja Riia sõbrad olid soowitanud, saadeti solbadiatele edasiandmiseks liitumwa hospidali kätte. 25. detsembril jõudsid asjad sinna. 27-mal wiidi neid wantritega wõitluseliini poole. 16 wersta oli sõita, jaolt wiis tee meie batareidest mööda, mis parajaste tuld andsid. Waenlaste tuli seeford waitis. Maja millest polgustaab pidi olema, oli puruks lastud, staab oli teisesse korterisesse ajunud. Wiimaks leidsid nad staabi üles: „Mis woorid need on?“ küsiti imekspanemisega. Kui neile wastati, et need olla jõulukingitused, siis tuli kindral ise wastu, filmad wett täis. „16 päewa on minu tublid mehed laskekraawis saju ja külma käes, böd ja päewad ahwardab surm. Ja nüüd toob Ewangeliumi Sõjalaatsaret meile kingitusi! Küll meil on neid waja. Meil ei ole seepi ega küünlaid! Wiige kingitused wäikesesse kirkusze. Meie oleme õigeuslulised, kirik on katoliku usuline, kingitused tulewad ewangeliumi usuliste käest. Jumala ees oleme meie ühejughused, ja rasket ajal aratamad meid palwele“. Rõnda rääkis kindral. Asjad kanti kirkusze ja jaotati seal ära.

Siis saadeti veel 2.000 jõulupakki meie wäeosadele, mis Jda-Preisja waenlaste maal seisid. Ka need kingitused sünnitajid suurt rõõmu, sest neid jaotati wäeosadele, kes veel jõulukingitusi ei olnud saanud. Oma rõõmu avaldasid kingituste saajad wägewa hurra-hüüdmisega, mis kuue wersta pealt veel kuulda oli.

Elanikkude häda.

Jõuluni oli liikur hospital Wisla pahemal kaldal töötanud. Siis sai ta käsu, nende wäeosade juure minna, mis Wisla paremal kaldal E. kubermangus seisawad. Teekond läts õnnelikult korda, ehk teed küll wäga pahad olid. Muidugi ähwardab hädaoht igal pool. Teel said nemad paar waenlaste lendurit näha, kellel meie wäe lendur vastu tuli. Üks ülereelt wistatud pomm lõhkes 100 sammuga meie teekäijatest. Pärast on nad neid ühtepuhku näinud, nii et nad wiimaks nendega ära harjusid.

Õhtu oli neil palju tööd ei olnud. Poikude tohtrid said oma haawatutega ise toime. Selle asemel said meie liikur hospitali tohtrid ja ühed mõnda muud halastuse tööd teha, mida üks tohtritest umbes järgmiselt kirjutab: „Meie wiibisime Bl. alewis, ühes koolimajas, mis meie korteriks oli lubatud. Ohtu oli käes, meie parajasti söömas. Korraga astub wõõras mees tuppa ja palus üsna alandlikult, kas meie ei lubaks tema wäetimatele lastele söömaja. Need olid põgenejad E. kubermangu elanikud, kes sõja pärast eemale pidid kolima. Meie astusime ühest wälja. Seal oli piff rida wantrid. Meie peaarst tellis meid kohe, et meie kõiki lapsi emadega ja wanaemadega koolimajasse kutsuksime. Meie tegime seda hea meelega, sest meil oli neist wäga hale meel; eks nad olnud ka meie riigi alamad, kes sõja läbi pidinud kannatama. Warsti sai meie tuba inimesi täis. Koolisaal oli umbes 4½ sülba piff, 3 sülba lai ja 9 jalga kõrg. Sinna mahutasime meie peale 100 last ju umbes 70 wana inimest. Küll see wõttis aega, jenni kui kõik paigal olid, ja laste nutt ei lõppenud terve öö ajal. Aga ometi said õnnelikuks wähe puhata, ja ühed ja lahted koolipreilid, kes seal koolimajas elasid, kofutajid neid kõiki thee ja leiwaga; muud meil neile anda ei olnud. Järgmisel päeval tuli Bl. alewis seisawa wäe ülem meie juurde ja palus meid, kui veel põgenejaid peaks tulema, ka edespidi neile abiks olla ja nende raskest saatust kergitada aidata.

Üliwerine öö.

Werine lahing oli alanud, kutsuti meid sinna. Siin oli kange wõitlus. Juba kaugeft kuulsiime meie suurekõrde müüriat; ohtu oli taewas weripunane, ja siin ja seal tõusiwad leegitserwad tulefambad taewa poole. Waenlased taganesid, meie sõjawäed tungisid taganejate peale. Igal pool olid waenlaste wärsked haud näha. 14. weebruari õhtul kuulsime meie, et Br. linn, mis meist ainult 15 wersta oli, meie sõjawäe kätte on jäänud. Kohe järgmisel hommikul ruttasime sinna. Kui linnale lähemesime, oli kole kohutaw pilt näha. 12 tunni eest oli siin hirmus werine wõitlus olnud. Meie jalawägi oli siin torni jooksnud ja waenlaste wiimsed lastefraawid wõitnud ja palju mehi wangi wõtnud. Põllud olid laenetawa mere sarnased, sest lastefraawid käisid risti ja põigiti neist läbi. Wida enam meie linnale lähemesime, seda enam oli ka furnufesajid näha: tee peal, fraawides, põllu peal. Et mitu kraabi külma oli, siis olid nad pea äratarretanud, käed, jalad piisti, niisamuti kui nad surma walus olid maha langenud.

Kui meie linna waluse sõjime, siis seisid kole arahawitamise pilt meie filmade ees. Mitte üks aken ei olnud terve, mitte üks maja ehk katus wigastamata. Mitmed majanurgad olid lagunened, nii et elutubade sifimine kord wälja paistis. Riisugustes majades nägime meie ka haawatuid. Raske oli uulitsajad mööda edasi sõita, sest nad olid hobuse kerefid täis. Ruttu hakkasime meie tööle. Umbes 120 haawatud wõisime veel selle õhtul silduda, kes juba faua ilma tohtri abita ja söömata olid.

Nii oli meil siin kolmesugune ülesanne: neid hoonetesse paigutada, kus nad küllma eest varjatud olid, neid siduda ja neid sõtta ja joota, mida meie halastaja õde kiiduvääriliselt toimetas. Kana aega olime meie Pr. linnas peale polgutohtrite ainjad haavatute raavitsejad. Alles järgmise päeva õhtul tulid mitmed Puna-se Risti kolonnid.

Meie liikuva hospitali wantrid on ka Pr. linnas haawatutele palju abi saanud. Ühtelugu wedasid nemad neid Ts. linnas, mis 24 wersta Pr—ist eemal on, raudtee wafalisse. Selle juures pidid nad ka veel ifka wiisi haawatuid siduma. Meile anti 20 soldatit abiks, kes paar ja nii palju pidid kohendama, et võimalik oleks nende sees haawatuid ravitseada. Seal oli meie tohtritel siis veel 17-mal webruaril palju tööd. Hommitust kella 8 tunni kella üheni õpsi on nemad wahetpidamata haawatuid sidunud, purustatud liikmeid shtinidega paigale seadnud. Siis oli aga nende ülesanne Pr. linnas õnnelikult lõpule wiidud. Üks tohter kirjutab nende päewade kohta: „Päewad Pr. linnas on küll wiist kõige raskemad ja waewarikkamad, mida meie liikuw hospital on läbi elanud. Aga need olid ka päewad, mis meie südamed rõõmutundusega täitsid. Meie neid elades ei unusta“. Aga meie Sõjalaatsfareti asjatoimetaja kirjutab: „Meie liikuw hospital on meie kiitus! Hurvitusega ja wahel ka murega jaadawad meie sõbrad teada tema teedel; igauks meie Sõjalaatsfareti tegelastest soowib palawasti, et ta ka ferd Wilna hospitalist saats „liikuwasse“ saadetud. Ja nende tuhatoordne tänu, kes meie „liikuw“ poolt on seotud, sõõdetud, joodetud, meie heade wanfritega võimalikult waluta raudteajaamadesse on wiidud, tafub fajarawõrra kõik waewa ja kulud. Kõik meie sõbrade hurwituse ja armastuse kiired jooksewad ühte tippusse kofku, ja see on meie liikuw hospital.

Mis tahab aruande raamatute?

Armas lugeja! Meie raamatute on mõnda pilti su filmade ette seadnud. Sa oled seda lugedes wiist kuulnud suuretki müminat, ja haawatute õhhamist ja surejate kiidendamist. Sa oled waewarikkast ifeenast salgawat halastuse tööd teinud. Ja kõik seda lugedes on su süda wiist wähe wärisenud, ja on wiist ka soojaks läinud. Sa oled ehk tänuga mõtelnud oma rahuliku elu peale. Ja seda just tahab see raamatute. Ja tahab et sina, kellel kodu hea on, meid aitafid, haawu siduda ja õhhamist waigistada, neid kes näljas on sõtta ja neid kes kodumaalt kaugel on rõõmustada. Küll meie sõbrad on meid juba tubliste aidanud. Umbes 200.000 rubla on fenni ohwerdatud. Aga selle summast on kolmweerand juba ära kulutatud ja muist sidumise materjali on veel wõlgu. Ka kes teab kui kaua jda veel kestab, ja igas tuus kulub meil 20.000 rubla ära. Ja meil fisisjetuleku hallikaid ei ole, kui aga ewangeliumi ufulistest armastus. Aga jellepärast meie ka ei kardad, sest see on elaw hallikas, mille nägemata sooned taewa kaewuist tulewad. Seepärast palub see raamatute: „Ära tüdi ära! Tee jälle oma käsi lahti, et Ewangeliumi Sõjalaatsfaret oma tööd endist wiisi wõiks edasi teha“.

Sa wiist ei seisa wastu. Ja kui su süda on soojaks läinud, siis ära wiibi, anna warsti. And sinu käes on just nagu lümetuikl poisikese käes. Mida kauem ta poisikese käes on, seda wähemaks ta läheb. Just niifanuti sinu and. Ja see ei ole hea, ei meile ei ka sinule. Mispärast ta meile hea ei ole, seda ja mõistad. Aga ta sinule ei ole see hea. Sest tagajärjel on sul wiist ometi kahju, et sa ei ole oma esimese sooja armastuse soowi järel rohkesti annud. Tafugem siis oma tänu wõlga, lastkem rohkesti wett jooksta armastuse hallikast, küll Jumal lasseb siis taewa kaewuist eluwett meie peale oowata.

Tallinnas, 15. aprillil 1915.

Raha-annetuste nimetiri

mis Eesti- ja Liivimaa eesti linna- ja sega maakogudused
ohwerdanud on.

Eestimaa.

Tallinn.

Zaani kogudus.

Korjandus 5./X.	115.—	
Korjandus 11./II.	23 55	
Mitmesugused anded	250.45	389.—

Püha-Waimu kogudus.

Korjandus 5./X.	137.88	
Korjandus 11./II.	106.60	
Mitmesugused anded	128.32	372.80

Toompea-Kaarli kogudus.

Korjandus 5./X.	200.—	
Korjandus 11./II.	62.10	
Mitmesugused anded	95.70	357.80

Pauluse kogudus.

Korjandus	15.65	
Mitmesugused anded	19.50	35.15

Linnadiakon W. Saare läbi:

Mitmesugused anded	17.57	
4 korjandust	35.16	52.73

Harjumaa.

Jõelehtme kihelkond.

Korjandus 5./X.	7.69	
Korjandus 11./II.	18.18	
Mitmesugused anded	145.84	171.71

Jüri kihelkond.

Korjandus 5./X.	50.—	
Mitmesugused anded	17.—	67.—

Harju-Zaani kihelkond.

Korj. 5./X. ja mitmes. and.	100.—	
Korj. 11./II. ja mitmes. and.	16.—	116.—

Koje kihelkond.

Korjandus 5./X.	100.—	
Korjandus 11./II.	75.—	
Mitmesugused anded	110.—	
Materjal ja asjad	225.—	510.—

Kuusjalu kihelkond.

Korjandus 5./X.	34.37	
Korjandus 11./II.	20.—	
Mitmesugus. anded (Põlka 34.46, Leesi 8.49, Ieeri- lapsed 35.95)	184.50	238.87

Juuru kihelkond.

Korjandus 5./X.	21.—	
Korjandus 11./II.	35.—	
Mitmesugused anded	138.—	194.—

Rapla kihelkond.

Korjandus 5./X.	44.21	
Korjandus 11./II.	39.21	
Mitmesugused anded	12.53	95.95

Keila kihelkond.

Korjandus 5./X.	82.18	
Korjandus 11./II.	46.—	128.18

Saare kihelkond.

Korjandus 5./X.	40.—	
Korjandus 11./II.	40.—	
Mitmesugused anded	48.—	128.—

Nissi kihelkond.

Korjandus 5./X.	50.—	
Korjandus 11./II.	21.—	
Mitmesugused anded	129.—	
Materjal ja asjad	120.—	320.—

Madise kihelkond.

Korjandus 5./X.	21.—	
Korjandus 11./II.	—	
Mitmesugused anded	9.—	
Töö ja asjad	21.30	51.30

Risti kihelkond.

Korjandus 5./X. ja 11./II.	21.—	
----------------------------	------	--

Baltiski linna kogudus.

Korjandus 5./X.	32.—	
Korjandus 11./II.	18.—	
Mitmesugused anded	11.—	61.—

Nigula kihelkond.

Üksikud anded	130.—	
Korjandus Nigulast	145.—	
Korjandus Rumbast	75.—	
Korjandus 11./II.	80.—	
2 pakki asju	250.—	680.—

Jõhwi kihelkond.

Korjandus 5./X.	67.—	
Korjandus 11./II.	27.23	
Mitmesugused anded	353.72	
Materjal ja asjad	155.—	602.95

Waiwara kihelkond.

Korjandus 5./X.	26.—	
Korjandus 11./II.	8.—	
Mitmesugused anded	78.—	112.—

Juhkentali kirik.

Korjandus 5./X.	237.—	
Korjandus 11./II.	42.—	279.—

Narwa-Jõesuu kirik.

Korjandus 5./X.	15.88	
Korjandus 11./II.	10.20	
Mitmesugused anded	61.89	87.97

Viigamuse kihelkond.

Korjandus 5./X.	17.—	
Korjandus 11./II.	13.—	
Mitmesugused anded	55.—	
Materjal ja asjad	70.—	155.—

Tifaku kihelkond.

Korjandus 5./X.	70 —	
Korjandus 11./II.	10.35	
Korjandus 11./II. Tuddu-		
linnaft	5.—	
Ušjad	3.—	88.35

Virumaa.**Rakvere kihelkond.**

Korjandus 5./X.	49 34	
Korjandus 11./II.	47.91	
Mitmesugused anded	552.75.	
Materjal ja asjad	212.—	862.—

Simuna kihelkond.

Korjandus 5./X.	55 —	
Korjandus 11./II.	30.—	
Mitmesugused anded	70 —	
Materjal ja asjad	32.—	187.—

Kadrina kihelkond.

Korjandus 5./X.	35.—	
Korjandus 11./II.	10.—	
Mitmesugused anded	17.—	62.—

Jakobi kihelkond.

Korjandus 5./X.	20 36	
Korjandus 11./II.	38.40	
„Tinn'i“ asutus	85 74	
Soeilaapsed	4.55	
Soiutkašja	10.—	
Mitmesugused anded	190.95	
Materjal ja asjad	17.—	
Koela mõisast	25.—	
1915 a. leeriõppijad	14.—	
Muud annetused	11.—	417.—

Wäite-Maarja kihelkond.

Korjandus ja anded 5./X.	90.—	
Korjandus ja anded 11./II.	25.—	
Materjal ja asjad	50.—	165.—

Pajjala kihelkond.

Korjandus 5./X. ja mitm. anded	205.—	
--------------------------------	-------	--

Järwamaa.**Koeru kihelkond.**

Korjandus 5./X.	27.—	
Korjandus 11./II.	30.—	
Muud anded	10.—	67.—

Umbla kihelkond.

Korjandus 5./X.	74.—	
Korjandus	60.—	
Materjal ja asjad	40.—	174.—

Järwa-Madise kihelkond.

Korjandus 5./X.	7.87	
Korjandus 11./II.	11.90	
Mitmesugused anded	23.73.	43 50

Petri kihelkond.

Korjandus ja mitmesug. anded	78.50	
------------------------------	-------	--

Järwa-Jaani kihelkond.

Korjandus 5./X.	54.—	
Korjandus 11./II.	25.—	
Mitmesugused anded	30.—	
Materjal ja asjad	100.—	209.—

Türi kihelkond.

Korjandus 5./X.	44.—	
Korjandus 11./II.	30.—	
Mitmesugused anded	50.—	
Ušjad	64.—	188.—

Paide kihelkond.

Korjandused ja mitm. anded	123.—	
----------------------------	-------	--

Läänemaa.**Kullamaa ja Piirsalu kihelkond.**

Korjandus 5./X.	60.37	
Korjandus 11./II.	36.56	
Materjal ja asjad	270.—	366.93

Märjamaa kihelkond.

Korjandus 5./X.	20.10	
Korjandus 11./II.	33.42	
Mitmesugused anded	237.48	
Ušjad	12.—	303.—

Mihkli kihelkond.

Korjandus 5./X.	50.—	
Korjandus 11./II.	52.—	
Mitmesugused anded	14.85	
Materjal ja asjad	70.30	187.15

Wigala kihelkond.

Korjandus 5./X.	110 —	
Korjandus 11./II.	30.—	
Mitmesugused anded	25.—	
Materjal ja asjad	61.—	226.—

Vihula ja Kirreferi kihelkond.

Korjandus 5./X.	25.—	
Korjandus 11./II.	22.—	
Mitmesugused anded	67.25—	
Materjal ja asjad	254.60	368.85

Sanila ja Warbla kihelkond.

Korjandus 5./X.	20.—	
Mitmesugused anded	40.—	60.—

Nigula kihelkond (Läänemaal).

Korjandus 5./X.	20.—	
Korjandus 11./II.	31.—	
Materjal ja asjad	24.—	75.—

Karuje kihelkond.

Korjandus 5./X.	14 45	
Korjandus 11./II.	12.—	
Mitmesugused anded	36.40	62.85

Saapsalu kihelkond.

Korjandus ja anded	165.—	
Koolilaste kontert	26 24	
Korjandus	78.70	269.94

Martina kihelkond.

Korjandus 5./X.	8.77	
Korjandus 11./II.	4.41	
Mitmesugused anded	76.82	90.—

Ridala kihelkond.

Korjandus	20.—	
Korjandus 11./II.	4.—	

Mitmesugufed anded	2.50	26.50
Noarootsi kihelkond.		
Korjandus 5/X.	9.70	
Korjandus 11./II.	4.50	14.20
Keina kihelkond.		
Korjandus 5/X.	13.—	
Korjandus 11./II.	15.—	28.—
Reiki kihelkond.		
Korjandus ja anded 5/X.	25.—	

Korjandus ja anded 11./II.	27.—	
Materjal ja asjad	65.—	117.—
Pühaleppa kihelkond.		
Korjandus ja anded		92.20
Wormsi kihelkond.		
Korjandus 11./II.	2.—	
Mitmesugufed anded	5.—	7.—
Emmasti kihelkond.		
Mitmesugufed korjandused		20.—

Liivimaa l.

Eartumaa.		
Maarja kogudus.		
Korjandus 5/X.	14.70	
Mitmesugufed anded	5.03	19.73
Peetri kogudus.		
Korjandus 5/X.	86.—	
Korjandus 11./II.	53.—	139.—
St. Pauli kogudus.		
Korjandus 5/X.	65.—	
Balamuse kihelkond.		
Korjandus 5/X.	17.—	
Mitmesugufed anded	40.—	57.—
Uksi kihelkond.		
Korjandus 5/X.	20.—	
Kodawere ja Allatskiwi kihelkond.		
Korjandus 5/X.	10.—	
Mitmesugufed anded	40.—	50.—
Laiuse kihelkond.		
Korjandus	20.—	
Maarja-Magdaleena kihelkond.		
Korjandus		15.05
Kurfi kihelkond.		
Korjandused ja anded 5/X.	50.—	
Korjandused ja anded 11./II.	60.—	110.—
Torma ja Eihorna kihelkond.		
Korjandus 5/X. ja 11./II.		132.27
Lohusuu kihelkond.		
Korjandus 5/X. ja 11./II.		67.73
Uwinurme kirik.		
Korjandus 5/X.	10.—	
Unded	35.—	45.—
Wõrumaa.		
Rambja kihelkond.		
Korjandus 5/X.	65.—	
Korjandus 11./II.	25.—	90.—
Wõru linn.		
Korjandus		—.—
Karula kihelkond.		
Korjandus 5/X.	5.—	
Korjandus 11./II.	3.—	8.—
Urwaaste kihelkond.		
Korjandus 5/X.	5.—	
Korjandus 11./II.	3.—	8.—
Ottepää kihelkond.		
Korjandus 5/X.	28.—	
Korjandus 11./II.	4.92	
Mitmesugufed anded	25.08	58.—

Rõnge kihelkond.		
Korjandus		130.65
Kanapää kihelkond.		
Korjandus		43.—
Sargla kihelkond.		
Korjandus 5/X.	44.32	
Korjandus 11./II.	8.—	52.32
Rannu kihelkond.		
Korjandus		25.—
Rõngu kihelkond.		
Korjandus	69.—	
Korjandus Waddats	30.—	99.—
Wätsfelinna kihelkond.		
Korjandus 5/X.	55.—	
Korjandus 11./II.	67.—	
Mitmesugufed anded	90.—	212.—
Räpina kihelkond.		
Korjandus 5/X.	12.05	
Korjandus 11./II.	10.—	
Mitmesugufed anded	48.95	71.—
Buhja kihelkond.		
Korjandus		10.19
Wõnnu kihelkond.		
Korjandus 5/X.	54.30	
Korjandus 11./II.	33.—	87.30
Põlwa kihelkond.		
Korjandus 5/X.	35.—	
Mitmesugufed anded	65.—	100.—
Sangaste ja Laatre kihelkond.		
Korjandus Laatriis		50.—
Nõo kihelkond.		
Korjandus 5/X.	20.—	
Mitmesugufed anded	54.62	74.62
Pärnumaa.		
Pärnu-Elisabethi kogudus.		
Korjandus 5/X.	50.—	
Korjandus 11./II.	58.21	
Mitmesugufed anded	40.—	148.21
Karkuse kihelkond.		
Korjandused		27.38
Audre kihelkond.		
Korjandus 5/X.	25.—	
Korjandus 11./II.	2.50	27.50
Tõstamaa kihelkond.		
Korjandused ja anded		25.—
Wändra kihelkond.		
Korjandused		—.—

Saarde kihelkond.	
Korjandused	40.—
Saakobi-Kurgu kihelkond.	
Korjandused	—.—
Tori kihelkond.	
Korjandus 5./X. ja 11./II.	61.—
Sindi kirik.	
Korjandus 5./X.	6.—
Unded	15 — 21.—
Süüdemeeeste-Tahvrauna kihelkond.	
Korjandus 5./X.	50.—
Ülsjad	20.— 70.—
Salliste kihelkond.	
Korjandused ja anded	90.—
Korjandused ja anded	30.— 120.—
Mihkli kihelkond (waata Gestima).	

Wiljandimaa.

Wiljandi kihelkond.

Korjandus 5./X.	72.68
Korjandus 11./II.	80.—
Unded	59.70 212.38

Wiljandi linna kogudus.

Korjandus 5./X.	11.12
Korjandus 11./II.	4.76
Korjandus 20./III.	12.—
Mitmesugused anded	17.90
Materjal ja asjad	175.80 221.58

Kõvvo kihelkond.

Korjandus 5./X.	50.—
Korjandus 11./II.	20.— 70.—

Tarvastu kihelkond.

Korjandus 5./X.	25.—
Korjandus 11./II.	10.50
Mitmesugused anded	15.— 50.50

Paistu kihelkond.

Korjandus 5./X.	11.81
Korjandus 11./II.	16.30.
Mitmesugused anded	83.22 111.33

Selme-Taagepära kihelkond.

Korjandus 5./X.	25.—
Korjandus 11./II.	25.—
Mitmesugused anded	35.— 85.—

Põltsamaa kihelkond.

Korjandused ja anded	250.—
----------------------	-------

Pillitvere kihelkond.

Korjandus 5./X.	32.38
Korjandus 11./II.	26.93
Mitmesugused anded	140.69 200.—

Enure-Jaani kihelkond.

Korjandus 5./X.	100.—
-----------------	-------

Kolga-Jaani kihelkond.

Korjandus 5./X.	40.—
Mitmesugused anded	50.— 90.—

Saaremaa.

Kurejaare linna kogudus.

Korjandused ja asjad	1797.15
----------------------	---------

Alufküla kihelkond.

Korjandused	11.—
-------------	------

Kaarma kihelkond.

Korjandus 5./X.	8.68
Korjandus 11./II.	5.16
Mitmesugused anded	22.42 36.16

Zamma kihelkond.

Korjandus 5./X.	10.—
Mitmesugused anded	20.—
Ülsjad	10.— 40.—

Zaani kihelkond.

Korjandus	7.50
-----------	------

Karja kihelkond.

Korjandus 5./X.	25.—
Korjandus 11./II. ja anded	33.50 48.50

Kerla kihelkond.

Korjandus	6.—
-----------	-----

Kihelkonna kihelkond.

Korjandus 5./X.	33.—
Korjandus 11./II.	14.— 47.—

Mustjala kihelkond.

Korjandus 5./X.	6.50
Korjandus 22./II.	4.04
Mitmesugused anded	7.96 18.50

Muhu kihelkond.

Korjandus 5./X.	15.—
-----------------	------

Põide kihelkond.

Korjandus 5./X.	45.—
Korjandus 11./II.	6.63 51.63.

Püha kihelkond.

Korjandus	3.30
-----------	------

Waljala kihelkond.

Korjandus 5./X.	2.53
Korjandus 11./II.	9.40
Mitmesugused anded	33.27 45.20

Wall.

Walka, Petri ja Lühde kirik.

Korjandus 5./X.	44.—
Korjandus 11./II.	24.— 68.—

Need alamal tähendatud raha-annetused on õpetajate poolt Ewangeliumi Sõjalaatsareti peakomiteesse Petrogradi ehit abikomiteedesse Tallinna ja Riiga saadetud ja asjad Petrogradi laudu ehit otseteel Wilnasse toimetatud.

Rõõlde annetuste kohta on Petrogradi peakomitees trükitud aruanded olemas.

Uusi annetusi on fibedaste waja.

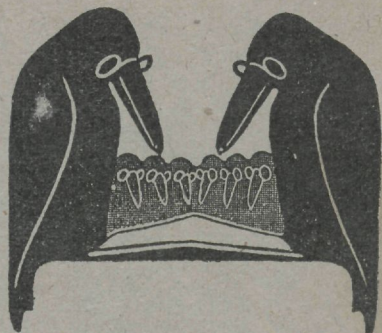
I Tallinna
Elektri-Tehniline Ühisus

„Elektra“

Tallinnas,
Suure Karja uulitsal № 12,
Lutheri majas

Tel. 741 ————— Tel. 741

Wõtab enese peale kõik-
sugu elektri sisseseaded
ja soovitab selleks kõiki
tarbeasju.

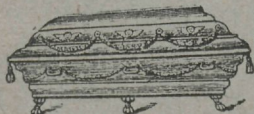
J. & P. Parikas

fotogr. ateljee

Tallinnas, Runinga uul. nr. 1.

täidab kõiki fotograafia
alale kuuluvaid töösid
matserikkalt, asjatund-
: likult ja korralikult. :

A. Melldorff'i

puusärgi magasin ja töökoda

Tallinnas, Wäitse Tartu maanteel nr. 1,
uue Gesti teatri vastas, ühisi. „Abi“ kõrwal.

Soovitan suures väljavalikus puusär-
kisi, kõige odavamast kõige kallimani.
Töö on kiire ja korralik. Ariruumide
suurendamise töttu on nüüd ka metall-
pärgefid suures väljavalikus saadawal.
Ka on suures väljavalikus igasuguseid
jurnukittleid ja puusärgi ehteid odawate
hindadega alati saadawal.

Endise
pimedate fooli kašwandikkude
harjatauplus

Tallinnas,

Wäitse Tartu maant. nr. 6.

soovitan kõiksugu väga häid, eht
materialist omas tööstuses wal-
mistatud harjafid. Harjafid on
walmis saadawal kõige peenemast
riide- ja juukse-harjast kuni lihtsa
pesu-harjani ja walmistatakse
neid tellimise peale. Kõik tööd —
oma ilusa väljatöötuse ja tu-
gemuse poolest — ei larda wõist-
lust ja wõib austatud seltskond
julgeste oma lahke tarwitamisega
ettewõtet toetada.

Riguliste uul. pimedate tööd
enam müügil ei ole.

Tallinna Linnapank

Tallinnas, Mundi uulitsal nr. 2, Raatuse vastu
Telefon nr. 747.

Arwe Riigipangas nr. 24459.

Võtab linnavalitsuse vastutusel ja ülewaatusel.

Annab laenusid mitmesugusel näol ja kindlustusel, dis-
konteerib wekslid ja igasuguseid kohustusi, võtab raha
hoiule, jooksvale arvele ja tähtaja peale, ostab ja müüb
väärtpaberid, kinnitab wõidulaenu paberid kustutamise
vastu, vahetab igasuguseid kupongid, saadab raha teistesse
linnadesse, toimetab igasuguseid akkreditiwisid, võtab wäär-
asju hoiule ja walitsemisefe, j. n. e.

Pank on awatud igal äripäewal tella 10—3.

Zuhatus.

Jäädawaks mälestuseks!

Oma sõjameeste mälestust, kes suures Euroopa sõjas Wene riigi maen-
laste vastu wõitlewad, kalliks pidades, tahab „Teaduse“ kirjastus
nende päewapildid ja nimed tulewastele põlwelede mälestuseks jätta
ning sellega jäädawaks teha, et kõilide näopildid ja nimed ajaloo ra-
matuusse „Maailma sõda“ mahutab, mille esimene wihl pea ilmub.
Igale pildile tuleks nimi, liignimi, elukoht ja wäeosa, kus teenib,
juure lisada, haawatute ja juruute kohta aga weel teated, kus kohal ja
mil ajal nende meri isamaa eest wõolanud. Kirjasi lahinguwäljalt
wõtame ajakirjas awaldamiseks, kuhu ta kõik pildid esitels mahutame,
hea meelega wastu. Pildid hoitakse puhtalt ja jaadetakse tagasi.

☛ Kutate piltide saatmisega! ☛

„Teaduse“ kirjastuse raamatukauplus Tallinnas,
Sarju ja Riiutli uul. nurgal nr. 46/15
soowitab oma ladust tulusaid raamatuid, kirjutusmaterjali ja kõik-
sugu raamatukauplusesse puutuwait kaupasi. Raamatute nimikirjad
hinnata. Adress kirjade jaoks: Ревель, Издательство „Тeadус“.